

УДК 373.3.091.33:811.161.2(045)

DOI

С. М. ЯЦИНА

кандидат педагогічних наук,

старша викладачка кафедри початкової освіти,

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького,

м. Черкаси, Україна

Електронна пошта: svt.yatsina@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-6319-3829>

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Статтю присвячено з'ясуванню особливостей методики використання інтерактивних методів і прийомів навчання на уроках літературного читання в початковій школі. У ній уточнюється поняття «інтерактив», «інтерактивна технологія», «інтерактивні методи навчання», розкривається сутність сучасних поглядів на ігрове навчання молодших школярів відповідно до вимог, окреслених у Концепції нової української школи та Державного стандарту початкової загальної освіти. Акцентовано увагу на історії розвитку інтерактивного навчання у психологічній, педагогічній та методичній літературі. Вказано на роль наукових здобутків у розробці важливої проблеми інтерактивного навчання вчених І. Дичківської, Г. Коберника, О. Кондратюка, О. Комар, О. Пироженко, Н. Побірченко, О. Пометун, А. Панченкова, О. Пехоти, А. Нісімчук, О. Савченко, Г. Селевка, та інші.

Висвітлено різні погляди на методику використання інтерактивної технології в сучасному освітньому процесі як початкової, середньої освіти та вищої школи.

У публікації описано характерні ознаки інтерактивної технології навчання, залучення методів, прийомів та засобів для її реалізації на заняттях у початковій школі загалом та на уроках літературного читання зокрема.

Особлива увага звертається на ігрову діяльність молодших школярів, яка є важливим підґрунтям інтерактивного навчання дітей молодшого шкільного віку. Метод гри активно використовується на всіх уроках у системі початкової освіти, оскільки учні, граючись, пізнають світ, розкривають свої здібності, вчаться критично мислити, ділитись своїм досвідом та запозичувати досвід інших дітей у постійній взаємодії.

У статті зроблено спробу описати гру як різновид інтерактивного методу на уроках літературного читання, продемонструвати різні варіанти його застосування, як наприклад, у роботі в парах, малих групах, кубик тощо.

Інтерактивні ігри в межах зазначеної технології спонукають дітей молодшого шкільного віку до взаємодії як з учителем, так із окремими учнями класу в різних навчальних ситуаціях, у невимушеній обстановці, а також у роботі з підручником, різноманітними дидактичними матеріалами, інноваційними засобами навчання, як наприклад, планшетом, комп'ютером, інтерактивною дошкою.

Ключові слова: інтерактивна технологія, діти молодшого шкільного віку, ігрова діяльність, урок літературного читання, Нова українська школа.

Вступ. Сучасні виклики суспільства щодо ефективної організації освітнього процесу у початковій школі вимагають нових підходів для перетворення з трансформаційної системи освіти на демократичну, спрямовану на особистісний розвиток кожної дитини. Тому перед освітою постали нові завдання від систематизації та приведення у відповідність світовим технічним, інформаційним, науковим досягненням змісту, методів та форм навчання у сучасному освітньому просторі.

У зв'язку з особистісно орієнтованим підходом до навчання, об'єктом педагогічних досліджень стають оновлені форми, методи та технології навчання. Ураховуючи те, що джерелом

інформації та отримання знань можуть бути вчитель, мережа Інтернет, медіапростір тощо, учням потрібно навчатися не тільки сприймати отриману інформацію, а й уміти опрацювати, осмислювати її, використовувати, застосовувати в конкретних життєвих умовах, адаптувати отримані знання у нестандартних ситуаціях.

Розв'язання якісно нових завдань, які стоять перед молодим поколінням, спонукає майбутнього вчителя до опанування сучасними технологічними здобутками. Тож на зміну традиційним методам і засобам навчання приходять такі компоненти освітнього процесу, які вносять певну специфіку в роботу педагога, зокрема

вчителя початкових класів. Такі якісні зміни дають змогу говорити про особливості педагогічної технології, що за допомогою сукупності системних методів і засобів, освітніх процесів, з урахуванням технічних і людських ресурсів, оптимізують поставлені цілі навчання і виховання.

Нині є запит на впровадження інтерактивних технологій навчання, коли відбувається взаємодія всіх учасників освітнього процесу. Актуальним і цікавим є навчання, під час якого учень і вчитель співпрацюють і є рівноправними суб'єктами.

Будь-яку інноваційну технологію слід розглядати в цілісній єдності низки компонентів і взаємозв'язків.

Використання інтерактивної технології навчання широко пропагують О. Пометун, О. Пироженко, Н. Побірченко, Г. Коберник, О. Кондратюк, А. Панченков, О. Падалка, О. Пехота, А. Нісімчук, О. Савченко, Г. Селевко, О. Шпак, І. Шевчук та інші.

Застосування методів інтерактивного навчання у професійній діяльності вчителя розглядали Н. Андрущенко, Н. Бондаренко, В. Гузеєв, В. Мельник, Т. Коваль, Т. Сердюк та інші.

Протягом останніх двох десятиліть проводиться наукова розробка проблеми інтерактивних методів технології навчання багатьма науковцями. Так, наприклад, питанню теоретичної підготовки учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології присвячена праця О. Комар [Комар]; різні аспекти поєднання дидактичних ігор на уроках у початковій школі з методами інтерактивного навчання представлено у праці Ю. Мальованого [Дидактична гра]; використання інтерактивних прийомів у контексті інноваційних технологій розглядає І. Дичківська [Дичківська]; з'язок інтерактивного навчання із соціальною психологією подає Л. Столяренко [Столяренко]. Чимало методичних практичних рекомендацій щодо використання інтерактивної технології з'явилося у зв'язку із запровадженням Концепції Нової української школи. Так, роль, місце та практичне використання інтерактивної технології містить робота А. Демчук [Демчук].

Однак проблема використання можливостей інтерактивної технології на уроках літературного читання в початковій школі не знайшла

свого повного відображення в науковій літературі. Це й зумовило написання цієї статті, метою якої є з'ясування особливостей методики застосування окремих методів навчання в межах інтерактивної технології в поєднанні з рольовою діяльністю учнів на заняттях літературного читання.

Виклад основного матеріалу. «Інтерактив» – слово англійського походження, «interact», де «inter» – означає взаємний, а «akt» – діяти. Тому інтерактивний – це взаємодія, здатність до діалогу. Основним принципом інтерактиву є багатостороння комунікація, де всі учасники освітнього процесу є рівноправними, рівнозначними суб'єктами.

Як узаємодію людей в ході спілкування, планування спільної діяльності, організація спільної діяльності, психологічний вплив один на одного визначають психологи поняття «інтерактив» [Столяренко].

Інтерактивність в освітньому процесі пояснюється як здатність до взаємодії, перебування у режимі бесіди, дії, діалогу. Тобто інтерактивним може бути такий метод, у якому той, хто навчається, є учасником і не тільки виступає слухачем, спостерігачем, а бере активну участь у тому, що відбувається, говорить, моделює, управляє, пише тощо [Інтерактивні методи].

Організація інтерактивного навчання в початковій школі передбачає використання ігрової діяльності (рольових ігор), уміння розв'язувати проблемні завдання, здійснювати пошук виходу із складних ситуацій, уміння міркувати.

Як відомо з наукової літератури, інтерактивне навчання – це така форма організації освітньої діяльності учнів, за якої кожен учасник перебуває в комфортних умовах, активній узаємодії (колективній, груповій) з усіма суб'єктами навчання, де учні і вчитель є рівноправними, рівнозначними.

Цілі і завдання інтерактивного навчання:

- розширення пізнавальних можливостей учнів у здобуванні, аналізі, застосуванні інформації, отриманої з різних джерел;
- можливість перенесення отриманих умінь, навичок та способів діяльності на різні предмети та позашкільне життя учнів;
- формування глибокої внутрішньої мотивації [Впровадження].

Варто відзначити позицію О. Комар щодо визначення поняття «педагогічна технологія інтерактивного навчання», науковець зазначає, що це така організація освітнього процесу, за якої кожен учень бере участь у колективному взаємодоповнювальному, заснованому на взаємодії та спілкуванні всіх його учасників в процесі навчального пізнання. Реалізація такої участі може бути різною: за отримане завдання кожен учень повинен публічно прозвітуватись, бо від його діяльності залежить якість виконання поставленого перед групою завдання [Комар].

Автор визначає провідні компоненти системи інтерактивної технології навчання:

- чітко сплановані цілі – зрозумілий якісний та кількісний очікуваний результат процесу у вигляді навчальних досягнень учнів, а саме передбачуваного рівня засвоєння виучуваного матеріалу;

- спеціально відібраний та структурований зміст навчання;

- інтерактивні форми, методи і прийоми, за допомогою яких організоване навчання і стимулюється активна діяльність учнів;

- адекватні цілям, формам і методам засоби навчання;

- розумові і навчальні дії та процедури, завдяки яким учні можуть досягти запланованих результатів, представлені у вигляді системи пізнавальних завдань;

- організаційні та психолого-педагогічні умови уможливають ефективно спланувати та реалізувати інтерактивне навчання [Комар].

Нині процес навчання потребує напруженої розумової діяльності як з боку учнів, так і вчителів, тому слід обґрунтувати необхідність використання активних методів навчання.

Вивчення предмета літературного читання в початковій школі відіграє велику роль у формуванні гармонійної всебічно розвиненої особистості засобами художнього слова. Література, як засіб мистецтва, допомагає опанувати першооснови читацької культури, емоційно-оцінного ставлення до змісту прочитаного, сприяє розвитку критичного мислення.

Інтерактивні методи навчання слугують створенню комфортних умов для навчання, сприятливій атмосфері, в яку потрапляють учасники освітнього процесу, де відбувається постійна взаємодія, а також реалізується роз-

виток комунікативних умінь і навичок учнів, їх пізнавальної діяльності.

Інтерактивна технологія у початковій школі базується на *ігровій діяльності молодших школярів*, яка має на меті сформувати в учнів уміння поєднувати теоретичні знання з практичною діяльністю. Застосування на уроках літературного читання дидактичних ігор у початковій школі відповідає природнім потребам дитини, адже гра є найефективнішим методом навчання. У процесі гри молодші школярі вчаться спостерігати, порівнювати, класифікувати явища, предмети за певними ознаками, аналізувати та робити власні узагальнення.

Відповідно до вимог Концепції Нової української школи, учитель початкової школи на уроках літературного читання повинен орієнтуватися на основні аспекти:

- виховання в учнів позитивного ставлення до уроку літературного читання, дитячої книжки, формування пізнавального інтересу до рідного слова, прагнення вдосконалювати своє мовлення;

- розвиток мислення, мовлення, уяви, пізнавальних і літературно-творчих здібностей школярів;

- формування повноцінних навичок читання і письма, уміння брати участь у діалозі, інсценізаціях, створювати короткі усні й письмові монологічні висловлення;

- формування вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації;

- ознайомлення учнів з дитячою літературою різної тематики й жанрів, формування прийомів самостійної роботи з дитячими книжками;

- формування умінь опрацьовувати тексти різних видів (художні, науково-популярні, навчальні, медіатексти);

- дослідження мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови [Типова].

У Державному стандарті початкової загальної освіти, Типових освітніх програмах Нової української школи формування навички читання у молодшого школяра належить до базових. Протягом навчання в початковій школі учні постійно оволодівають технічною і смисловою сторонами читання.

Однак в 1 класі не всі учні добре читають. Тож для їх підготовки до читання, розвитку

мовлення, артикуляційного апарату, застосовують гру або елементи гри в методичній системі «Щоденні 5» (Daily 5) [Вповадження : 88], яка ґрунтується на використанні інтерактивних прийомів.

Для розвитку творчої особистості учнів відповідно до Концепції «Нова українська школа», Державного стандарту початкової загальної освіти, програм та підручників слід упроваджувати такі методи і прийоми, які сприятимуть активізації пізнавальної й емоційно-чуттєвої сфери учнів, залученню їх до діалогічної взаємодії з вчителем, самовираження у творчій діяльності.

Стратегія успішного виконання методики «Щоденні 5» – це перехід між навчальними компонентами. Урок літературного читання поділяється на два блоки : ознайомлення з новим навчальним матеріалом та його узагальнення і закріплення. Ротативні моделі краще виконувати після фізкультхвилинки, яка стимулює краще функціонування мозку.

Як зазначають автори колективної праці за ред. Ю. Мальованого, важливою стратегією для виконання моделей є створення у класі «Я-схем» із прикладами правильної поведінки. учитель буде постійно звертати увагу учнів під час виконання завдань як самостійно, так і в парах. «Я – схеми» зберігаються впродовж року на постійній поверхні. Не всі учні мають витривалість для виконання завдань моделі «Щоденні 5». Тому одним із прийомів підтримки уваги є використання піскових годинників, конструктора ЛЕГО, альтернативних матеріалів для читання, Книги рекордів класу [Дидактична : 100].

Правильно організована діяльність з такими моделями сприяє вихованню самостійної особистості, коли кожний учень відповідає за свої дії та результат. Додаткове ж використання вчителем на уроках літературного читання інтерактивної технології навчання, сприятиме покращенню навичок читання, розвитку динамічної та усвідомленої діяльності, зацікавленості учнем у вивченні предмета.

Доцільним буде застосування інтерактивних ігор на активізацію читацької діяльності в учнів на уроках літературного читання, що дасть змогу удосконалити уже набуті читацькі навички, а також розвитку наочно-образного мислення.

Гра «Ми віримо і не віримо». Під час читання тексту вчитель навмисне робить помилки у словах. З цією метою вчитель об'єднує дітей класу у дві групи, перша з яких здійснює пошук слів, що навмисне не правильно вживав педагог, їх замінює на правильні і вголос читає. Інша група дітей слідкує за цим процесом і замінює почуті слова на можливі синоніми, повторно читає текст із запропонованим варіантом нових слів-синонімів.

Цікавою для дітей молодшого шкільного віку буде інтерактивна гра **«Перерваний ланцюжок»**. Колектив класу об'єднується у три команди, наприклад, команда «Читачів», «Рецензентів» і «Лінгвістів». Учитель добирає такий текст, який насичений словами, що мало відомі учням і можуть мати різне наголошення складів. Учасники першої команди за ланцюжком читають речення до тих пір, коли не зроблять помилку в наголошенні слова. Учасники другої команди повинні піднести руку і виправити допущену мовленнєву помилку в наголошенні слова, а учасники третьої команди виписують окремо це слово і за орфографічним словником перевіряють, чи правильно відбулося наголошення конкретного слова учнями двох команд, після завершення гри, вони коментують за орфографічним словником, який склад слід правильно наголосувати і чи є у цих словах подвійний наголос.

Гра «Склади текст». Учні на уроках літературного читання можна пропонувати гру «Склади текст», яка ґрунтується на поданих непоширених реченнях, пов'язаних між собою однією темою висловлювання. Учнім необхідно ці речення поширити додаванням нових слів, що становлять собою різні другорядні члени речення: додатки, означення, обставини. Текст розміщується на друкованій картці, куди діти вписують нові слова. Робота проводиться в парах. Це може бути одне речення для всіх пар або це різні речення, проте з однієї теми. Другий варіант, на нашу думку, є ефективнішим, оскільки після виконання такого завдання, пари учнів по чергово зачитують поширене речення і таким чином звучить варіант створеного повного тексту.

Наприклад, на картках кожній парі учнів пропонуються такі речення: Завітала осінь..., Своїм чарівним пензлем вона..., Вкрила сади,

парки ..., Покликала у вирій ..., Додала осінніх турбот..., Щедро подарувала людям ... тощо. Крім цього, учитель може забрати картку з новоствореним текстом, вибрати ученицю з колективу учнів, запропонувати їй роль осені, надівши на неї віночок із жовтого листя, і попросити виразно прочитати цей текст.

В таких видах ігрової діяльності беруть участь всі учні, отже йде розвиток у них усного та писемного мовлення, пам'яті, дрібної моторики, зорових та слухових аналізаторів. Як показує наше спостереження, використання

даних методик робить урок цікавим для учнів та ефективним.

Висновки. Отже, використання інтерактивної технології на уроках літературного читання в початковій школі сприяє активізації читацької діяльності дітей, розвитку їхнього творчого мислення та комунікативних умінь і навичок, підтримки інтересу до вивчення предмета. Подальшої розробки потребує питання використання інтерактивної технології на уроках літературного читання із залученням інформаційно-комунікативних технологій навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Демчук А. Використання інтерактивних форм і методів навчання у початковій школі. Методична розробка. Київ, 2020
2. Дидактична гра (Форми навчання у школі). Книга для вчителя / за ред. Ю. І. Мальованого. Київ : Освіта, 2018. 104 с.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології на уроках літературного читання : підручник. Київ : Академвидав, 2012. 352 с .
4. Інтерактивні методи навчання у початковій школі. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://prolisok.it-we.net>
5. Впровадження інтерактивних технологій навчання в початковій школі. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://naurok.com.ua>
6. Комар О. А. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04. Умань, 2011. 512 с.
7. Столяренко Л. Д. Соціальна психологія, 2014. https://stud.com.ua//spilkuvannya_interaktsiya
8. Типова освітня програма розроблена під керівництвом О. Я. Савченка. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://osvita.ua/school/program/index.htm>. С. 10.

REFERENCES

1. Demchuk A. (2020). *Vykorystannia interaktyvnykh form i metodiv navchannia u pochatkovii shkoli. Metodychna rozrobka* [Use of interactive forms and methods of study in primary school. Methodical development]. URL: http://sch58.ucoz.net/vikoristannja_interaktyvnykh_form_i_metodiv_navcha.pdf (in Ukrainian).
2. Malovanoho Y. I. (2018) *Dydaktychna hra (Formy navchannia u shkoli). Knyha dlia vchytelia* [Didactic game (forms of study at school). Book for Teacher]. Kyiv : Osvita (in Ukrainian).
3. Dychkivska I. M. (2012). *Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii na urokakh literaturnoho chytannia*. [Innovative pedagogical technologies on lessons of literary reading]. Kyiv : Akademvydav (in Ukrainian).
4. *Interaktyvni metody navchannia u pochatkovii shkoli* [Interactive methods of study in primary school]. URL: <http://prolisok.it-we.net> (in Ukrainian).
5. *Vprovadzhennia interaktyvnykh tekhnolohii navchannia v pochatkovii shkoli* [Introduction of interactive learning technologies in primary school]. URL: <https://naurok.com.ua> (in Ukrainian).
6. Komar O. A. (2011). *Teoretychni ta metodychni zasady pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly do zastosuvannia interaktyvnoi tekhnolohii* [Theoretical and methodical principles of preparation of future teachers of primary school for application of interactive technology] (PhD Thesis). Uman : Pavlo Tychna Uman State Pedagogical University (in Ukrainian).
7. Stoliarenko L. D. (2014). *Sotsialna psykholohiia* [Social psychology]. Kamyanets-Podilsky : Centre of Educational Literature (in Ukrainian).
8. *Typova osvittnia prohrama rozrobлена pid kerivnytstvom Savchenko O. Y.* [The typical educational program O. Y.Savchenko]. URL: <http://osvita.ua/school/program/index.htm> (in Ukrainian)

S. M. YATSYNA

*PhD, Senior Lecturer at the Department of Primary Education,
Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkasy, Cherkasy, Ukraine
E-mail: svt.yatsyna@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-6319-3829>*

FEATURES OF THE METHODS OF USING INTERACTIVE TEACHING TECHNOLOGY IN LITERARY READING LESSONS IN PRIMARY SCHOOL

The article focuses on studying the peculiarities of using interactive methods and teaching techniques in the lessons of literary reading in primary school. It clarifies the concepts of “interactive”, “interactive technology”, “interactive teaching methods”, reveals the essence of modern views on game education of younger schoolchildren in accordance with the requirements outlined in the Concept of the New Ukrainian School and the State Standard of Primary General Education. Attention is focused on the history of the development of interactive learning in psychological, pedagogical, and methodical literature. The article points out the role of scientific achievements in the development of an important problem of interactive learning of scientists I. Dychkivska, H. Kobernyk, O. Kondratiuk, O. Komar, O. Pyrozhenko, N. Pobirchenko, O. Pometun, A. Panchenkov, O. Pehota, A. Nisimchuk, O. Savchenko, H. Selevko, and others. Different views on the method of using interactive technology in the modern educational process of primary, secondary, and higher education are highlighted. The article describes the characteristic features of interactive learning technology, the use of methods, techniques, and tools for its implementation in primary school classes, in general, and literary reading classes, in particular.

Special attention is paid to the game activity of younger schoolchildren, which is an important basis for interactive learning of children of younger school age. The game method is actively used in all lessons in the primary education system, as while playing, pupils learn about the world, reveal their abilities, learn to think critically, share their experiences, and borrow the experience of other children in constant interaction. The article attempts to describe the game as a kind of interactive method in the lessons of literary reading, to demonstrate various options for its application, such as working in pairs, small groups, etc.

Interactive games within the framework of the specified technology encourage children of primary school age to interact both with the teacher and with individual pupils of the class in various educational situations, in a relaxed environment, as well as in working with a textbook, various didactic materials, innovative teaching aids, such as a tablet, computer, interactive whiteboard.

Key words: interactive technology, children of primary school age, game activity, literary reading lesson, New Ukrainian School.